

6. Պինդ օգտակար հանածոների կորզումն արդյունահանման և վերամշակման ժամանակ

2003թ. Հայաստանի Հանրապետությունում արդյունահանված պինդ օգտակար հանածոների ծավալների վերաբերյալ հիմնական ցուցանիշները բերված են ստորև ներկայացված աղյուսակներում.

Պինդ օգտակար հանածոների ծավալներն ու կորուստներն արդյունահանման ժամանակ, 2003թ.

	Արդյունահանում	Կորուստները մարվող պաշարներից, %
Գիպսատար կավեր, խոր. մ	54260.3	15.8
Շինաքար, խոր. մ	23631.3	1.0
Բազալտ, խոր. մ	163114.3	15.0
Տուֆ, խոր. մ	88626.6	57.2
Լիտոիդային պեմզա, խոր. մ	39855.0	3.2
Գրանիտ, խոր. մ	559.0	65.5
Սարմար, խոր. մ	1068.1	65.9
Ավազ, խոր. մ	5770	1.6
Խիճ, խոր. մ	18646.0	13.1
Ֆելցիտ, խոր. մ	2347.0	63.9
Կավ, խոր. մ	235470.0	3.7
Կրաքար, խոր. մ	197840.2	2.8
Հրաբխային խարամ, խոր. մ	7116.0	-
Պեռլիտ, խոր. մ	58058.0	-
Բազալտի խիճ, խոր. մ	1193.0	3.0
Ավազակոպճային խառնուրդ, խոր. մ	220857.5	1.7
Տրավերտին, խոր. մ	15816.9	14.2
Լիտոիդային ավազ, խոր. մ	26969.0	0.0
Պորֆիրիտ, խոր. մ	505.5	76.7
Գորշ ածուխ, խոր. մ	2585.0	3.8
Խիճ լիտոիդային, խոր. մ	18599.5	-
Տուֆավազաքար, խոր. մ	203.9	-
Գրանոդիորիտ, խոր. մ	10856.0	-
Խիճ լիպատիտային, խոր. մ	12687.0	43.9
Գաբրոսիենիտ, խոր.մ	257.0	9.2
Կոպիճ, խոր. մ	5500.0	-
Կվարցիտ, տ	1158.0	-
Բենտոկավ, տ	4250.0	2.0
Քարաղ, տ	24103.0	51.5
Պղնձամոլիբդենային հանքաքար, տ	7547362.0	4.4
Պղինձ, տ	16574.8	4.4
Սոլիբդեն, տ	4240.1	4.4
Ցինկ, տ	3200.0	6.2
Ոսկի, կգ	1912.7	4.9
Արծաթ, կգ	41384.0	13.6

Պինդ օգտակար հանածոների արդյունահանումն ըստ մարզերի, 2003թ.

	ք.երե- վան	Արագա- ծոտն	Արա- րատ	Արմա- վիր	Գեղար- քունիք	Լոռի	Կոտայք	Շիրակ	Սյունիք	Վայոց ձոր	Տավուշ
Գիպսատար կավեր, խոր. մ	54260.3	-	-	-	-	250.0	-	-	-	-	-
Շինաքար, խոր. մ	23631.3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Բազալտ, խոր. մ	22180.0	20511.0	-	2465.8	-	18596.7	99519.8	1083.0	11400.0	60.0	3735.0
Տուֆ, խոր. մ	273.2	43986.0	-	4675	-	92.0	-	39600.4	-	-	-
Լիտոիդային պեմզա, խոր. մ	-	-	-	-	-	-	39855.0	-	-	-	-
Գրանիտ, խոր. մ	121.0	-	-	-	-	358.0	80.0	-	-	-	-
Մարմար, խոր. մ	-	178.5	-	-	-	-	889.6	-	-	-	-
Ավազ, խոր. մ	-	-	-	3820.0	-	1950.0	-	-	-	-	-
Խիճ, խոր. մ	-	-	-	-	-	-	-	18646.0	-	-	-
Ֆելզիտ, խոր. մ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	194.0	2153.0
Կավ, խոր. մ	-	-	127815.1	-	-	-	109551.9	-	-	-	-
Կրաքար, խոր. մ	-	-	192569.2	-	-	-	3553.0	-	-	-	1718.0
Հրաբխային խարամ, խոր. մ	-	6644.0	-	-	-	-	-	472.0	-	-	-
Պեռլիտ, խոր. մ	-	58058.0	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Բազալտի խիճ, խոր. մ	7506.7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ավազակոպճային խառնուրդ, խոր. մ	-	-	90327.5	27370.0	-	43344.0	-	34980.0	-	127.0	24709.0
Տրավերտին, խոր. մ	6114.0	-	9702.9	-	-	-	-	-	-	-	-
Լիտոիդային ավազ, խոր. մ	-	-	-	-	-	-	26969.0	-	-	-	-
Պորֆիրիտ, խոր. մ	-	-	-	-	-	505.5	-	-	-	-	-
Գորշ ածուխ, խոր. մ	-	-	-	-	-	-	-	2585.0	-	-	-
Խիճ լիտոիդային, խոր. մ	-	-	-	-	-	-	18599.5	-	-	-	-
Տուֆավազաքար, խոր. մ	-	-	-	-	-	-	203.9	-	-	-	-
Գրանոդիորիտ, խոր. մ	-	-	-	-	-	-	10856.0	-	-	-	-
Խիճ լիպատիտային, խոր. մ	-	-	-	-	-	-	12687.0	-	-	-	-
Գաբրոսիենիտ, խոր.մ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	257.0	-
Կոպիճ, խոր. մ	-	-	-	-	-	5500.0	-	-	-	-	-
Կվարցիտ, տ	-	-	-	-	-	-	968.0	-	-	190.0	-
Բենտոնկավ, տ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4250.0
Քարաղ, տ	24103.0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Պղնձամոլիբդենային հանքաքար, տ	-	-	-	-	-	8762.0	-	-	7538600.0	-	-
Պղինձ, տ	-	-	-	-	-	210.0	-	-	16364.8	-	-
Մոլիբդեն, տ	-	-	-	-	-	-	-	-	4240.1	-	-
Ցինկ, տ	-	-	-	-	-	-	-	-	3200.0	-	-
Ոսկի, կգ	-	-	-	-	795.7	1.1	407.7	-	708.2	-	-
Արծաթ, կգ	-	-	-	-	22000.0	50.6	490.0	-	18870.0	-	-

Սակաբացված ապարների հանքահարստացումից և արտադրական թափոնների վերամշակումից ստացված օգտակար հանածոների ծավալները, 2003թ.

	Փաստացի վերամշակված օգտակար հանածոներ	Փաստացի ստացված օգտակար հանածոներ	%-ով վերամշակումից
Բազալտ, խոր. մ	110426.0	100023.8	90.6
Տուֆ, խոր. մ	14918.0	7027.0	47.1
Հրաբխային խարամ, խոր. մ	1230.0	1107.0	90.0
Ավազակոպճային խառնուրդ, խոր. մ	68399.0	61776.0	90.3
Լիտոիդային պեմզա, խոր. մ	86084.0	85334.0	99.1
Տորֆ, խոր. մ	1530.0	1530.0	100.0
Ավազ, խոր. մ	3366.0	3366.0	100.0
Պեռլիտ, խոր. մ	4920.0	4428.0	90.0

Շրջակա միջավայրը և բնական պաշարները 77-ում 2003թ.

	Փաստացի վերանշակված օգտակար հանածոներ	Փաստացի ստացված օգտակար հանածոներ	%-ով վերանշակումից
Մարմար, խոր.մ	2012.8	2012.8	100.0
Գրանիտ, խոր. մ	174.0	134.0	77.0
Բազալտի խիճ, խոր.մ	87872.0	87872.0	100.0
խիճ, խոր.մ	8430.0	8430.0	100.0
Լիպարիտ, խոր.մ	22600.0	12687.0	56.1
Անդեզիտ, խոր. մ	33860.0	26992.0	79.7
Տրավերտին, խոր.մ	5800.0	5800.0	100.0
Կվարցիտ, տ	968.0	968.0	100.0
Պղնձի հանքաքար, տ	14842.6	588.9	4.0
Պղինձ, տ	173.0	115.1	66.5
Ոսկի, կգ	0.9	0.6	66.7
Արծաթ, կգ	52.7	12.5	23.7

2003թ. մակաբացված ապարների ընդհանուր ծավալը կազմել է 620.1 հազ. խոր. մ, որի 0.1%-ը (70.4 հազ. խոր. մ) օգտագործվել է: Օգտագործված մակաբացված ապարների 77.5%-ը (55.3 հազ. խոր. մ) օգտագործվել է շինանյութերի արտադրության համար, 4.0%-ը (2.8 հազ. խոր. մ)` հանքակտրվածքների և քարհանքերի լիցքի (ներքին) լցակույտի համար, իսկ 3.3%-ը (2.3 հազ. խոր. մ)` օգտակար հանածոների արդյունահանման հետևանքով խախտված տարածքների վերականգնման նպատակով (ռեկուլտիվացիա):

Հանքահարստացված թափոնների ընդհանուր ծավալը կազմել է 1.6 հազ. խոր. մ:

Ըստ ՀՀ կառավարությանն առընթեր մաքսային պետական կոմիտեի ամփոփ տվյալների, 2003թ. հանրապետություն ներմուծված և հանրապետությունից արտահանված ոչ մետաղական օգտակար հանածոների անվանացանկն ու ծավալները բերված են ստորև ներկայացվող աղյուսակում:

**Հայաստանի Հանրապետություն ներմուծված և արտահանված ոչ մետաղական
օգտակար հանածոների ծավալները, 2003թ.**

	Արտահանում	Ներմուծում (ներառյալ մար- դասիրական օգնությունը)
Աղ բոլոր տեսակների, տ	2795.0	1015.6
Բնական ավազ բոլոր տեսակների, տ	0.003	385.1
Սպիտակ ծեփակավ (կաոլին), տ	-	4.6
Կավ, բենտոնիտ, կիանիտ, անդալուզիտ, տ	1021.0	42.3
Ինֆուզորային հող (լեռնալյուր), տ	0.2	24.0
Նաժդակ, չեչաքար, բնական նռնաքար և այլ հղկանյութ, տ	1.5	2.1
Մարմար, տուֆ, կրաքար, տրավերտին, տ	1681.1	252.9
Գրանիտ, բազալտ, ծիրանաքար, ավազաքար, տ	135.5	363.2
Խճաքար, հղկված սալաքար, մանրախիճ, տ	63.0	652.8
Քարածուխ, տ	-	0.2
Ածխածին (մեթանային և ացետիլենային), տ	-	2.5
Ջրածին, իներտ գազեր և այլ ոչ մետաղներ, տ	0.2	11.8
Նավթ և նավթամթերք (բենզին, մազութ, նավթ, դիզելային վառելիք, յուղ), տ	24.4	340988.0
Բնական և հեղուկ գազ, տ	-	859693.7